

دلایل حضور و مشارکت زنان ایرانی در پیاده‌روی اربعین

نویسندگان: میثم فرخی^۱، زینب انگوتی^۲

تاریخ پذیرش نهایی: ۹۸/۸/۲۵

تاریخ دریافت: ۹۸/۳/۱۷

فصلنامه مطالعات راهبردی بسیج، سال بیست و دوم، شماره ۸۵، زمستان ۱۳۹۸

چکیده

در مقاله حاضر تلاش شده است به این سؤال که زنان ایرانی با چه دلایلی در پیاده‌روی اربعین مشارکت می‌کنند؟ پاسخ داده شود. در روش این تحقیق ۲۰ مصاحبه‌ی عمیق از زنان ایرانی شرکت‌کننده در پیاده‌روی اربعین صورت گرفته و از روش تحلیل مضمون جهت تحلیل داده‌ها استفاده شده است. نتایج یافته‌های این تحقیق نیز حاکی از این است که مهم‌ترین مضامین شناسایی شده شامل مضامین مهدویت و آخرالزمان، مضامین تربیتی و اخلاقی، مضامین تبلیغی، مضامین فرهنگی و مضامین مذهبی و دینی می‌باشد. برخی از مشارکت‌کنندگان دلیل حضور خود را "معرفی امام زمان (عج)" به مردم جهان می‌دانند و برخی دیگر بر این باورند که پیاده‌روی اربعین به خودسازی کمک می‌کند. عده‌ای از زنان مشارکت‌کننده نیز برای گرفتن حاجت‌های خود اقدام به پیاده‌روی می‌کنند. محترم بودن زائر از هر ملیتی از دید مردم عراق نیز از جمله دلایل می‌باشد به‌طوری که هیچ فرقی بین زائر ایرانی و سایر ملیت‌ها احساس نمی‌شود. در نهایت پیشنهاد می‌شود تا دلایل مشارکت زنان در گروه‌های مختلف مانند دختران دانشجو، دانش‌آموز، بانوان متأهل بررسی شود. همچنین می‌توان تفاوت دیدگاه‌های زنان در ایران و سایر ملل و حتی تفاوت‌های فرهنگی از لحاظ قومیت، اقلیت، گویش را مورد مذاقه نظری قرار داد. همچنین پیشنهاد می‌شود برای تامین امنیت زنان در این مسیر سیاستی اخذ شود که زنان به تنهایی به این سفر نروند و صدور ویزا در صورت همراه شدن با یکی از محارم صادر شود.

واژگان کلیدی:

مشارکت مذهبی، مشارکت زنان، آئین‌های مذهبی، پیاده‌روی اربعین

۱. استادیار گروه ارتباطات و مطالعات فرهنگی، دانشکده رفاه. (نویسنده مسئول) mfarokhi65@gmail.com

۲. کارشناسی ارشد مطالعات فرهنگی، دانشکده رفاه.

۱- مقدمه و بیان مساله

مقدمه موضوع

مشارکت از لحاظ لغوی به معنای همکاری، شرکت داشتن یا حضور داشتن است. فرایندی که افراد دخیل در آن به صورتی فعال، آگاه، آزاد و مسئول برای رسیدن به هدفی مشترک تلاش می کنند. مشارکت به عنوان یک عمل از نظر فرد دارای دو جنبه است: نخست اینکه چه انگیزه‌هایی فرد را به انجام عمل ترغیب می نماید؛ به عبارت دیگر، چه نیت و انگیزه ای در افراد موجب می شود تا آن‌ها به طور فعال در امری مشارکت نمایند که فقدان چنین انگیزه‌هایی را می توان به عنوان مانع عمل مشارکت به حساب آورد؛ دوم اینکه فرد چقدر نسبت به عمل مورد مشارکت آگاهی دارد و چه میزان عدم آگاهی او نسبت به این عمل موجب خودداری او از شرکت در آن می شود (گلابی و اخشی، ۱۳۹۴).

ضرورت موضوع

پیاده روی اربعین را می توان یکی از بزرگترین گردهمایی‌ها در دنیا دانست که جمعیت زیادی از اقشار ورده های سنی مختلف در کنار هم مسیر را می پیمایند. جمعیتی متنوع در فضایی پر از عدم قطعیت هر ساله در پیاده روی اربعین مشارکت و توصیفاتی که از این تجربه منتقل می کنند حاوی حسی معنوی و غیر قابل وصف است. حسی که تمایل بیش از پیش آن‌ها و اطرافیان‌شان را در سال‌های بعد برای تکرار تجربه‌ی پیاده روی نشان می دهد (شفیعا و درودیان، ۱۳۹۶). پیاده روی اربعین در چند سال اخیر بیش از پیش نزد ایرانیان مورد توجه قرار گرفته و هر ساله به افرادی که در این گردهمایی مذهبی شرکت می کنند، افزوده می شود. جمعیت قابل توجهی از شرکت کنندگان رازنان تشکیل می دهند. زن مربی جامعه است از دامن زن انسان‌ها پیدا می شوند. مربی انسان‌ها زن است. سعادت و شقاوت کشورها بسته به وجود زن است. زن با تربیت صحیح خودش انسان درست می کند و با تربیت صحیح خودش کشور را آباد می کند مبادا همه سعادت‌ها از دامن زن بلند می شود زن مبادا همه سعادت‌ها باید باشد (خمینی، ۱۳۶۸، ج ۱۴، ۲۵۲). زنان هم در نهاد کوچکی مانند خانواده و هم در فعالیت‌های اجتماعی، منشأ اثرات مهم بوده و تغییراتی اساسی ایجاد کرده‌اند. همچنین زنان اصلی ترین نقش را در تربیت نسل آینده عهده دار بوده و عامل اصلی به شمار می آیند. در بسیاری از اجتماعات دینی حضور و مشارکت زنان نقش بسزایی در رشد و پیشرفت عموم جامعه دارد. حضور و مشارکت زنان ایرانی در عرصه پیاده روی اربعین به صورتی است که وجود سختی‌ها و مشکلاتی که در مسیر پیاده روی اربعین دیده می شود مانند طولانی بودن مسیر پیاده روی، امکانات حمل و نقل مناسب، اماکن استراحتی و بهداشتی و درمانی. برای



زنان که از لحاظ نیروی جسمانی ضعیف‌تر و حمایت و پشتیبانی بیشتری را به لحاظ عاطفی و روحی می‌طلبند، مانع از این حضور نشده است وضعیت زنان و ارتباط آن با هویت و اعتقادات دینی از موضوعاتی است که در دهه‌های اخیر شدیداً مورد توجه واقع شده است (گیویان، ۱۳۹۰، ۳۶)؛ از این رو بررسی این که چرا زنان ایرانی با وجود آگاهی به سختی‌هایی که در مسیر پیاده‌روی اربعین می‌باشد، علاقه‌مند به شرکت در این سفر می‌شوند و این که در حین سفر چه تجربیات و نگرش‌هایی را کسب می‌کنند قابل تأمل است.

اهمیت موضوع

با توجه به نقش و اثرگذاری حضور و مشارکت زنان در هر عرصه‌ای به‌ویژه نقش محوری زنان در تربیت نسل آینده ضروری می‌نماید دلایل این حضور و مشارکت را بررسی کرده و برای بهره‌وری و مؤثرتر بودن این حضور به واکاوی دلایل این حضور پرداخته شود و راهکارهای مناسب جهت کاهش آسیب‌های احتمالی در این زمینه را ابتدا برای زنان مشارکت‌کننده و همچنین برای دست‌اندرکاران و سیاست‌گذاران در این حوزه ارائه گردد. زنان ایرانی با حضور خود در این گردهمایی عظیم تجربه‌ها و برداشت‌های مختلفی از این سفر دارند. سختی‌های مسیر، تجربه‌های معنوی ویژه آن، تعامل با سایر زنان از کشورهای مختلف و بعضاً زنان عراقی و مسایل‌شان، تجربه سفر در کنار همسر و همراه کردن فرزندان‌شان به‌عنوان نمادی از همراهی با حضرت زینب(س) و دیگر زنان برجسته حادثه بزرگ کربلا؛ بخشی از رسالت زنان در ابعاد دینی و فرهنگی و اجتماعی خاص این آیین مذهبی است. مشارکت زنان در بخش‌های مختلف این اجتماع عظیم موجب کارکرد مثبت و تحول در روند اجرای مراسم پیاده‌روی اربعین دارد. زنان هم در قسمت تدارکات و جمع‌آوری هدایا و نذورات و روضه و مراسمات شرکت می‌کنند و با حضورشان موجب تشویق و ترغیب مردان در اجرای هرچه بهتر نقش‌های محوله می‌شوند (عربی، ۱۳۹۸).

افرادی که قصد سفر دارند دلایل گوناگونی را برای سفر کردنشان بیان می‌کنند. معمولاً افراد در سفر به دنبال آرامش، آسایش و لذت بردن از سفر و محیط پیرامونشان هستند. این در حالی است که در پیاده‌روی اربعین، مسافران قدم در مسیری می‌گذارند که به لحاظ سرسبزی و خوش آب و هوایی تقریباً فاقد این مولفه بوده و در حقیقت این مسیر طولانی یک راه بیابانی به‌شمار می‌آید. از طرفی مسیر پیاده‌روی نجف اشرف تا کربلا معلی به لحاظ امکاناتی مانند اسکان، خدمات بهداشتی و درمانی وضعیت چندان مطلوبی نداشته که این امر موجب سختی سفر برای مسافران است. از طرف دیگر سختی‌های سفر



برای زنان دوچندان است چرا که وظیفه مراقبت از کودکان و سایر اعضای خانواده نیز برعهده آنان است. با این وجود با آگاهی از مشقت‌های مسیر، هر ساله بر تعداد زنانی که در این گردهمایی عظیم، شرکت می‌کند، افزوده می‌شود.

مساله اصلی

از این رو در این پژوهش سعی در یافتن چرایی و دلایل حضور زنان ایرانی در پیاده‌روی اربعین است. بنابراین سؤال این پژوهش، دلایل حضور و مشارکت زنان ایرانی در پیاده‌روی اربعین است. که در این راستا تلاش شده است با مصاحبه عمیق با زنان شرکت‌کننده در پیاده‌روی اربعین دلایل حضور و مشارکت آنان احصا و تبیین شود.

۲- ادبیات موضوع و پیشینه

۲-۱- ادبیات نظری

۲-۱-۱- مشارکت

مشارکت کردن به معنای سهمی در چیزی یافتن و از آن سودبردن و یا در گروهی شرکت جستن و با آن همکاری داشتن است (پیرو، ۱۳۷۵، ۲۵۷). مشارکت، فرآیند سازمان‌یافته‌ای است که فرد در آن به فعالیتی ارادی و داوطلبانه می‌پردازد و از این طریق اعضای یک جامعه در امور آن به طور مستقیم یا غیر مستقیم در شکل‌دادن حیات اجتماعی مشارکت می‌جویند (محسنی تبریزی، ۱۳۷۵، ۸۶). پدیده مشارکت، به معنای همکاری، نخستین رفتار اجتماعی است در اصل مشارکت، کنشی هدفدار است که از انسان سرزده است اختیاری است که از روی میل و رغبت و نیاز و در جهت بهبود زندگی صورت می‌گیرد. مشارکت می‌تواند اشکال و درجه‌های گوناگونی مانند همکاری، همیاری، هم‌بستگی، انطباق، سازگاری، پذیرش و ایفای نقش‌های اجتماعی و انجام وظیفه‌هایی که با این نقش‌ها ارتباط دارند، پیدا کند (پیرو، ۱۳۷۵، ۲۵۸).

فعالیت‌های داوطلبانه در یک جامعه از مبانی اعتقادی و ارزش‌های پذیرفته‌شده مردم جریان پیدا می‌کنند. این فعالیت‌ها اثر درونی روی اعضاء و اثر بیرونی روی نظام سیاسی می‌گذارند. اثر درونی آن سرمایه اجتماعی و اثر بیرونی آن مشارکت را به وجود می‌آورد. مشارکت رانوعی کنش هدفمند در فرآیند تعاملی بین کنش‌گر و محیط اجتماعی او و در جهت دستیابی به اهداف معین و از پیش تعیین شده تعریف کرده‌اند (غفاری، ۱۳۸۳، ۷۰). کیفیت روابط انسانی همواره دغدغه نظریه پردازان اجتماعی بوده است "دیدگاه‌های مربوط به مشارکت غالباً بر ارزش‌های انجمن، مشارکت و به هم پیوستگی و نیز بر پتانسیل عمل جمعی تمرکز دارند". طرح مفهوم مشارکت در نزد اندیشمندان متأخر متناسب



با قدرت نفوذ و کارکردهای آن رشد فزاینده‌ای به خود گرفته است؛ چنان که دانیل لرنر از جامعه جدید به عنوان جامعه مشارکتی نام می‌برد. از نظر توکویل کنش متقابل در انجمن‌های داوطلبانه به منزله یک ماده پیوند دهنده اجتماعی است که به پیوند دادن افراد به هم کمک می‌کند این پیوندها در مقابل پیوندهای رسمی موقعیتی و اجباری قرار دارد که روابط سنتی‌تر و سلسله‌مراتبی را حفظ می‌کنند. دیدگاه توکویل درباره روابط اجتماعی به عنوان منبع معنا و نظم، بعدها در کار دور کیم منعکس شد. دور کیم، پیوندها و مناسبات اجتماعی را به مثابه رشته‌هایی تلقی می‌نمود که بر بنیان آن، جامعه ساخته و همبسته می‌گردد. به زعم دور کیم، در جوامع مدرن، تقسیم کار اجتماعی و گروه‌بندی‌های اجتماعی و نهادهای حرفه‌ای منبعت از آن، عاملی در استوار نمودن پیوندهای اجتماعی و برقراری همبستگی اجتماعی با حفظ تفاوت‌ها می‌باشد (قادرزاده و یوسف‌وند، ۱۳۹۱: ۱۰۶).

۲-۱-۲- مشارکت فرهنگی زنان

بر اساس نظریه‌ی پارسونز افراد مشارکت‌جو دارای ویژگی‌هایی چون عام‌گرایی، فعال‌گرایی، خردگرایی و امیدوار به آینده‌اند و از آنجا که وی زنان را دارای نقشی مادرانه فوق‌العاده عاطفی خاص‌گرا و انفعالی می‌داند (گی‌روشه، ۱۳۷۷). جهت‌گیری ارزشی در میان زنان از عوامل مؤثر بر مشارکت اجتماعی آنان است در مورد ترکیب متغیرهای الگویی در جوامع مختلف، پارسونز معتقد است که هر چه جامعه به طرف صنعتی شدن پیش می‌رود، گرایش به جهت‌گیری جمعی در مقابل جهت‌گیری فردی، فعال‌گرایی در مقابل انفعال‌گرایی، خردگرایی در مقابل عاطفه‌گرایی، و عام‌گرایی در مقابل خاص‌گرایی بیش‌تر می‌شود (از کیا، ۱۳۷۹، ۹۷).

هلی (۱۹۹۷) مشارکت اجتماعی افراد را با چند دسته از عوامل تبیین می‌کند:

۱) عوامل مرتبط با ویژگی‌های فردی، مانند پایگاه اجتماعی اقتصادی فرد در جامعه، که باعث می‌شود وی هر فعالیت اجتماعی، یا به‌طور عادی هر راهبرد شخصی را که باعث پیشرفت نسبت به والدین، امید به اشتغال، آموزش، و امید به آینده می‌شود مفید تلقی کند؛

۲) سطح تحصیلات

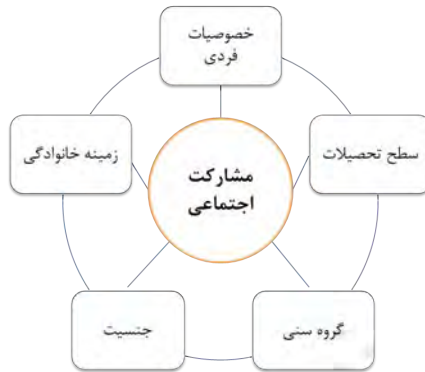
۳) گروه سنی

۴) جنسیت و سویه‌گیری جنسی

۵) زمینه‌ی خانوادگی، شامل محل اقامت، میزان مشارکت والدین، وضعیت تأهل،

و محیط اجتماعی شدن





نمودار ۲-۱- مدل مفهومی عوامل موثر در مشارکت اجتماعی

او همچنین در مورد محرک‌های اجتماعی، به عواملی چون شناخت عامه از مهاجران، تنوع فرهنگی گروه‌هایی که شبا جامعه همکاری می‌کنند، پیکار با تبعیض، وسعت گروه‌های مرجع در ساختارهای اجتماعی، خط‌مشی‌های حمایت‌کننده، و برنامه‌هایی برای فعالیت مؤسسه‌های قومی اشاره می‌کند. به عقیده‌ی او، به دلیل آنکه این فرصت‌ها برای وابستگی و فعالیت‌هایی مانند همیاری چندجانبه و کارهای داوطلبانه تعیین‌کننده است، می‌تواند خط‌مشی‌هایی را برای فعالیت‌های اجتماعی محلی مخصوصاً افراد جوان فراهم کند (هلی، ۱۹۹۷، ص ۵-۶).

۲-۱-۳- مشارکت مذهبی در قالب آیین‌های دینی

افراد در بستر آیین‌ها، از حیات فردگرایانه روزمره، به جهان حیات اجتماعی و وجدان جمعی و آگاهی جمعی پیوندی مجدد پیدا کرده و موقعیت وظیفه‌شان نسبت به جامعه را در خود بازتولید و تقویت می‌کنند. لذا آیین‌ها عملاً همبستگی اجتماعی و اقتدار اخلاقی ملازم با آن را تداوم بخشیده و بازتولید می‌کنند. نکته مهم دیگر این است که ذهنیت مذهبی مؤمنان با آنچه دورکیم «ذهنیت عبادی» می‌نامد، از خلال همین آیین‌ها تحقق می‌یابد. به تعبیر دقیق‌تر، آیین‌ها، وجدان اخلاقی فرد و اجتماع و رابطه فرد به گذشته و وابستگی او به اجتماع را در بستری از ایمان مناسکی و در بستری از ذهنیت مذهبی ایجاد می‌کنند. از سوی دیگر مهم‌ترین مخاطب آیین‌ها، درون افراد است. تصوراتی که در بستر مناسک، در درون فرد برانگیخته می‌شود، آن‌هایی هستند که برای کارکرد نیکوی حیات اخلاقی مؤمنان، ضروری هستند (دورکیم، ۱۳۸۳، ۵۱۳). آنچه به صورت نمادین در یک اجتماع آیینی بازتولید می‌شود، برساختی از معانی افراد اجتماع از کلیت حیات اجتماعی آن‌ها و رمزبندی نمادین آن‌ها از سایر اجتماعات می‌باشد گوهره یک اجتماع آن است که اعضا به



کمک پیکره مشترکی از نمادها، معنای مشابهی از امور خلق می‌کنند (کوهن، ۱۳۹۰). مشارکت‌های مذهبی بعد مهمی از مذهب را تشکیل می‌دهند که دامنه متنوعی از فعالیت‌ها را همچون برگزاری نماز جماعت، شرکت در جلسات مذهبی، مطالعه گروهی متون مذهبی، دعای گروهی و همچنین مشارکت در فعالیت‌های جمعی خیریه را شامل می‌شود. مشارکت در فعالیت‌های مذهبی که از حیث نوع سازمان‌دهی به صورت خودجوش و خودانگیخته می‌باشند، در تقسیم‌بندی سطوح کیفیتی، مشارکت از گونه اقدام به عمل می‌باشد که در بالاترین سطح مشارکت قرار دارد (شریفیان ثانی، ۱۳۸۰، ۴۴). امروزه با وجود پیشرفت‌های علمی چشم‌گیری که در زمینه روان‌پزشکی به وجود آمده است، برخی از صاحب‌نظران بر نقش دین‌داری در سلامت روانی افراد تأکید کرده‌اند. (گلابی و دیگران، ۱۳۹۴، ۱۴۵). داشتن معنا و هدف در زندگی، احساس تعلق به منبعی والا، برخورداری از حمایت‌های روحانی از جمله منابعی هستند که افراد با برخورداری از آن‌ها می‌توانند در برابر فشارهای زندگی آسیب کمتری متحمل شوند.

۲-۱-۴- پیاده‌روی اربعین

به گواهی منابع تاریخی، برگزاری مراسم و آیین‌های حسینی و عرض ارادت شیعیان به اهل بیت (ع)، تحت عنوان کلی تعظیم شعائر، قدمتی به اندازه خود نهضت امام‌حسین (ع) دارد. سنتی که ائمه اطهار (ع) آن را پایه‌گذاری کرده و دیگران را نیز به انجام آن تشویق می‌کردند. از آن زمان تا امروز شیعیان و محبین اهل بیت (ع) با وجود همه سختی‌ها و محدودیت‌ها این آیین‌ها را حفظ کرده، استمرار بخشیده و گسترش داده‌اند (رحمانی، ۱۳۹۲، ۹).

جابر بن عبدالله انصاری در بیستم ماه صفر، مصادف با چهل‌م امام حسین (ع) وارد کربلا شد و سنت زیارت اربعین امام حسین (ع) به دست او تأسیس گردید. در سال‌های اخیر تحول عظیمی در پیاده‌روی اربعین اتفاق افتاده است و هر سال هم‌گسترده‌تر از سال گذشته برگزار می‌شود. عده‌ای این راه طولانی را پیاده طی می‌کنند و می‌خواهند برای اربعین به زیارت امام حسین (ع) برسند.

پیاده‌روی اربعین، حضوری گسترده از مردم است که دارای مشی کاملاً مسالمت‌آمیز و توأم با گسترش محبت و تعمیق پیوندها است. همه در حال نشان دادن اهدافی برای زندگی دینی و گریز از زندگی صرفاً دنیوی و مادی هستند (اصفهانیان و دیگران، ۱۳۹۵).

۲-۱-۵- تقلیل پیاده‌روی اربعین به منسک دینی

مناسک به عنوان سپهری که قرار است فکر، اندیشه و ایمان را به عرصه زندگی عملی وارد کند در هر دینی مشهود و موجود است. عملکرد مناسکی و نزدیکی به امر قدسی



برای یک شیعه در فضاهای مناسکی عاشورا و مناسبت‌های پس از آن به بهترین وجه مهیا می‌شود به طوری که برای یک مشارکت‌کننده بیرونی هم به خوبی قابل درک و تجربه‌نمودن است و یکی از مهم‌ترین این فضاهای مناسکی مربوط به «پیاده‌روی و زیارت اربعین» است. پیاده‌روی اربعین اگر چه از جمله مناسک دینی است که به لحاظ ریشه‌های تاریخی به شیعیان عراق تعلق دارد ولی اکنون بعد از گذشت سال‌ها با افزایش معنادار تعداد مشارکت‌کنندگان از ملیت‌های مختلف به حرکت جهانی شیعی تبدیل شده است. رشد سریع جمعیتی این مناسک و گستردگی آن در سطح جهان آن را به‌عنوان یک پدیده نوظهور مطرح نموده است. نکته حائز اهمیت این است که اگر چه اربعین به‌عنوان یک منسک دینی شناخته می‌شود اما نگاه و تحلیل اربعین صرفاً به‌عنوان یک منسک یا شعار دینی (بعضا با نگاه گردشگری مذهبی) دیدگاه تقلیل‌گرایانه نسبت به این جنبش عظیم اسلامی می‌باشد. برخی پژوهشگران در پژوهش‌های خود به‌نظر می‌رسد که این نگاه را صرفاً برجسته نمود و به ریشه‌های عمیق‌تر این جریان مهم اسلامی توجه ننمودند؛ اینکه پیاده‌روی اربعین نقش بسیار عمده‌ای در نظام‌سازی و الگوسازی انقلاب اسلامی ناظر به جریان مهدوی و تمدنی دارد به عبارت دیگر پیاده‌روی اربعین نقش مهمی در قیام حضرت مهدی (عج) و تشکیل جامعه مهدوی خواهد داشت اما با مطالعه برخی آثار به نظر سطح عمیق و معنایی پیاده‌روی اربعین در نظام‌سازی به سطح ظاهری شعائر و مناسک دینی نزول پیدا می‌کند؛ برای مثال حسام مظاهری در مقاله خود با عنوان «اربعین ایرانی؛ رشد تصاعدی آمار ایرانی‌ها در پیاده‌روی اربعین: دلایل و پیامدها» مواردی نظیر جاذبه گردشگری مذهبی، جاذبه تفریحی، جاذبه گفتمانی، جاذبه سیاسی برای نوعی مانور قدرت شیعه، جاذبه بین‌المللی را از جمله علل رشد مذکور می‌داند. وی در نهایت در ذکر پیامدهای این رشد هم به مواردی نظیر تغییر الگوی فرهنگ مذهبی با ظهور نمونه مناسک‌کپی‌شده داخلی پیاده‌روی اربعین با عنوان جاماندگان، حساسیت‌زایی سیاسی در بین دیگر قدرت‌ها و ملت‌ها، تنازع گفتمانی درونی شیعه، تعمیق شکاف سنی-شیعه و ایرانیزه‌شدن اربعین اشاره می‌کند. (حسام مظاهری، ۱۳۹۷). پیامدهایی که همگی در دنباله ایده و انداز اصلی مظاهری در مطالعات اجتماعی تشیع با عنوان فربه‌شدن مناسک شیعی و در اینجا به‌طور خاص فربهی و ایرانیزه‌شدن پیاده‌روی اربعین است. یکی دیگر از تحلیل‌های دیگر در این زمینه توسط شیما کاشی نوشته شده است وی با اتکاء به نظریه ترنر (۱۹۶۹) انسان‌شناس مشهور زیارت، زیارت اربعین، را نمایش فوق‌العاده‌ای از برهم‌خوردن سلسله‌مراتب و محدودیت‌ها و عادات زندگی روزمره



می‌داند. در تحلیل کاشی به تنوع و تکثر درونی شیعیان و خودانگیختگی مناسکی مانند اربعین توجه شده است وی تلاش نموده در مقابل قرائت قالب و رسمی از مناسک اربعین که دال مرکزی آن شکل‌دهی به هویت شیعی و اقتدار جهانی آن است، ظرفیت منعطف این مناسک در امکان گریز از صورت‌بندی‌های کلان هویت‌بخش و خلق صور متکثر را برجسته سازد؛ ظرفیتی که حاصل انباشت نیازها و خواسته‌ها و زمینه‌های اجتماعی متنوع زائران است. در واقع به‌زعم کاشی دین عامه با انعطاف و پیوندی که با زیست واقعی دینداران دارد، می‌تواند پاسخی به نزاع‌های هویتی و خشونت‌آمیز باشد. اما زمانی که قرائت‌های رسمی و دولتی از مناسک مذهبی، روایت خود را بر این مناسک تحمیل می‌کنند، عملاً نه تنها ظرفیت گسترده این مناسک برای تقلیل تقابل‌های هویتی خشونت‌بار نادیده گرفته می‌شود، بلکه این مناسک، خود به میدانی جدید از میادین جنگ بدل می‌شود. (کاشی، ۱۳۹۳). ندا رضوی‌زاده نیز در مقاله خود مطرح می‌کند که تاکنون در میان عامه ایرانیان شیعه تقدس به مکان خاصی نظیر حرم اهل بیت و امام‌زاده‌ها و مساجد مقدس نسبت داده می‌شده است. در این بین، مسیر مقدس مشهوری وجود نداشته که پیاده طی کردن آن، به‌عنوان مناسک زیارت یا بخشی از زیارت شناخته شود و همچنین زیارت در میان شیعیان عموماً آیینی بوده که به صورت فردی انجام می‌شده است و به‌جز مناسک حج تمتع که باید به صورت جمعی و هم‌زمان در موسم خاصی اجرا شود، مناسک زیارتی با این حجم جمعیت و به‌طور هم‌زمان در میان ایرانیان ناشناخته است وی به این نکته اشاره می‌کند که این سفر هم به‌عنوان یکی از مناسک مذهبی و هم به‌عنوان یک سفر، باید سرشت معنابخش خود را به‌ویژه برای فرد مذهبی حفظ کند؛ چرا که رنج و تعلیق امر مادی و روزمره به مثابه تولید‌کننده‌های معنا برای زائران عمل می‌کند (رضوی‌زاده، ۱۳۹۶).

۲-۲- پیشینه پژوهش

نویسندگان (سال)	اهداف و یا سئوالات اصلی	مهمترین یافته‌ها
محسن امین (۱۳۹۵)	پیاده‌روی اربعین از منظر ارتباطات آیینی چه ماهیت، ساختار و کاربردهایی دارد؟	نشان داد که این آیین از منظر چارچوب مفهومی ارتباطات آیینی چه ماهیات، چه ساختارها و کارکردهایی دارد. علاوه بر این طبق دستاوردهای میدانی ثابت شد که سه گروه اصلی زائران، مروجان و مجریان، پیکره اصلی مشارکت‌کنندگان این آیین را تشکیل می‌دهند. در مرحله گزارش پژوهش، تحلیل‌ها به‌صورت نظام یافته و ذیل دسته‌بندی مذکور تبیین شده و روش تحقیق در این پایان‌نامه به روش اجرای پژوهش، مشاهده‌ی مشارکتی و غیرمشارکتی و مصاحبه کیفی می‌باشد.



مهمترین یافته ها	اهداف و یا سئوالات اصلی	نویسندگان (سال)
<p>هدف اصلی پژوهش شناسایی الگوی گردشگری حاکم بر ابررویداد اربعین می باشد و الگوی ارائه شده در این پژوهش با در نظر گرفتن شرایط خاص حاکم بر فضای گردشگری ابررویداد اربعین و در نظر گرفتن ابعاد مختلف فرهنگی، اقتصادی، اجتماعی و سیاسی مطرح شده است. در این الگو لزوم توجه بانوان در مدیریت گردشگری رویداد با توجه به میزان مشارکت بالای آن ها در ابررویداد اربعین همسان با سایر بخش ها در نظر گرفته شده است و علاوه بر این در بحث مدیریت رویداد به بخش مردمی و داوطلبی و هیات ها در بررسی و ارائه الگوی پیشنهادی توجه شده است. و از روش نظریه زمینه ایی در این پایان نامه استفاده شده است.</p>	<p>الگوی گردشگری ابر رویداد مذهبی اربعین چگونه می باشد؟</p>	<p>بُد (۱۳۹۶)</p>
<p>در این مقاله به ارائه الگویی از حضور اجتماعی زن با نگاه دینی در تجربه عملی در ایران پس از انقلاب اسلامی پرداخته و در قسمتی مشارکت اجتماعی زنان در جوامع مختلف بر اساس نگرش های متفاوت مشاهده شده است و مشارکت اجتماعی در دو سطح عوامل و ویژگی های موثر و تمایل زنان به مشارکت اجتماعی که بر تمایلات اولیه و آمادگی روانی آن ها برای عمل واقعی مشارکت بررسی شده است. و به زمینه ها و عوامل مؤثر در مشارکت فرهنگی و مشارکت اقتصادی و مشارکت سیاسی می پردازد. و در انتها به آسیب پذیری الگوی مشارکت از منظر امام خمینی (ره) پرداخته شده است که ایشان اشاره می کنند مانعی جهت حضور زن در جامعه وجود ندارد مگر زمانی که جایگاه زن در حد یک شی و کالا تنزل پیدا کرده باشد.</p>	<p>ارائه رویکرد و الگوی در راستای مشارکت اجتماعی زنان با رویکردی اسلامی</p>	<p>عیوضی و کریمی (۱۳۹۰)</p>
<p>مقاله حاضر با اتکا به رویکرد کیفی و با تحلیل مصاحبه هایی که با ۳۶ زائر پیاده زن و مرد ایرانی در مسیر نجف به کربلا انجام شده، درصدد واکاوی ادراک و تفسیر این زائران از تجربه زیسته خود از این سفر است. پس از تحلیل داده های کیفی، سه مضمون اصلی شناسایی شد: تجربه تعلیق امر مادی؛ رنج مقدس؛ به مثابه مولد معنا؛ برانگیزاندگی عاطفی مناسک جمعی زیارت. این مقولات اصلی شامل شش مقوله فرعی بودند، از جمله: تعلیق عقلانیت ابزاری، به تعلیق درآمدن نظم سلسله مراتبی قشریندی اجتماعی، ادراک امر قدسی و غیبی، چشمداشت پاداش، احساس تعلق هویتی به اجتماع مذهبی با بازسازی تجربه تاریخی رنج آلود و اعلان عملی باور به عقیده مذهبی با بازسازی تجربه تاریخی رنج آلود. مقوله فرعی «تعلیق عقلانیت ابزاری» نیز خود شامل دو جزء بود: اختیار و انهادده و باز تفسیر امنیت. در انتها درباره این یافته ها بحث، و دلالت های عملی مرتبط ارائه می شود</p>	<p>ادراک و تجربه زیسته زائران پیاده ایرانی در عراق مورد مطالعه: پیاده روی اربعین</p>	<p>رضوی زاده (۱۳۹۶)</p>



نویسندگان(سال)	اهداف	مهمترین یافته‌ها
غفاری هشجین و آقای (۱۳۹۷)	پیاده‌روی اربعین حسینی به مثابه جنبش اجتماعی	مقاله در پاسخ به این سوال اصلی که آیا می‌توان پیاده روی اربعین حسینی را به مثابه یک جنبش عظیم اجتماعی با تمامی مؤلفه‌های آن در نظر گرفت نگاشته شده است. در این راستا این پژوهش با بهره‌گیری از نظریه جنبش‌های اجتماعی چارلز تیلی و با استفاده از روش کیفی تحلیلی توصیفی و با استفاده از ابزار فیش برداری برای جمع‌آوری داده‌ها انجام شده است. یافته‌های مقاله نشان می‌دهد که پیاده روی اربعین حسینی در چارچوب نظریه چارلز تیلی، جنبش عظیم اجتماعی است که مؤلفه‌های استمرار ستادها، بهره‌گیری از طیفی از تظاهرات عمومی و همچنین ابراز عمومی با چهار مشخصه ارزشمندی، وحدت، تعداد و تعهد در آن به‌نحو بارزی تجلی یافته است
بُد (۱۳۹۷)	فهم تجربه زیسته زائران در پیاده‌روی اربعین سال ۱۳۹۵	این پژوهش به مطالعه رویداد اربعین، به عنوان یک پدیده منحصر به فرد در حوزه گردشگری مذهبی می‌پردازد و به تأسی از پارادایم تفسیری و با اتخاذ رویکرد تحلیل تمانیک و با بهره‌گرفتن از تکنیک‌های روش تحقیق کیفی (مصاحبه نیمه ساختار یافته، قدم زدن عرضی، مشاهده همراه با مشارکت) تلاش می‌کند به فهم تجربه زیسته شرکت‌کنندگان ایرانی در پیاده روی اربعین دست یابد و از این طریق سعی در کشف ماهیت، زمینه‌ها و عوامل بسترساز شکل‌گیری رویداد اربعین دارد. یافته‌ها حاکی از آن است که زمینه‌ها و عوامل بسترساز در شکل‌گیری رویداد اربعین چند اسلوبی بوده و حضور گسترده مردم در این راه پیمایی‌ها صرفاً به یک عنصر تقلیل پیدا نکرده است. عوامل و زمینه‌های فرهنگی-اعتقادی، اجتماعی-اقتصادی و سیاسی-ملی از مهم‌ترین این زمینه‌ها هستند که تنوع آنها وجه بارز و عامل منحصربه‌فرد بودن این آبرویداد به حساب می‌آید.
عربی (۱۳۹۸)	پیاده‌روی اربعین حسینی؛ جایگاه و کارکردها	یافته‌های پژوهش حاکی از این است که اربعین یک فرصت و سرمایه‌ی عظیم اجتماعی برای جهان اسلام است که کارکردهای اقتصادی، اجتماعی، فرهنگی، سیاسی، مذهبی، نظامی و امنیتی پرشماری دارد. از جمله کارکردهای اجتماعی آن می‌توان به‌نمایش اقتدار جهان اسلام، رساندن پیام‌های عاشورا به جهانیان و افزایش هم‌افزایی در زمینه‌های گوناگون و کاهش اختلافات اشاره کرد. در این پژوهش گردآوری اطلاعات به روش کتابخانه‌ای و مشاهده‌ای صورت گرفته و به شیوه توصیفی-تحلیلی نوشته شده است.
شراهی و ذوالفقارزاده (۱۳۹۸)	واکاوی ادراک زائران از رفتار خادمان در اربعین: روایتی مردم‌شناختی از پدیده عظیم پیاده‌روی اربعین	در این مقاله سعی شده است رفتار مردم عراق و خادمان در میزبانی از زائران اربعینی از دیدگاه و تجربه زیسته زائران روایت شود. نوع تحقیق کیفی و از سنخ مردم‌شناسی است. روش گردآوری داده‌ها مشاهده مشارکتی و مصاحبه فردی و گروهی می‌باشد. یافته‌های تحقیق شامل سه مضمون سنت، برکت و محبت است و زائران، رفتار مردم عراق و خدمت بی‌منت آن‌ها به زائران را به سنت و درخواست خیر و برکت از ائمه (ع) برای زندگی خود را به برکت و وسر سپردگی و دلدادگی به امام (ع) را به محبت، نسبت می‌دهند.



وجه نوآوری مقاله حاضر نسبت به مطالعات پیشین: با بررسی‌هایی که صورت گرفته پژوهش‌های مرتبط با حوزه اربعین کمتر به موضوع زنان و حضور آنان در این اجتماع مذهبی پرداختند همچنین طی بررسی پژوهش‌های مختلف درباره دلایل مشارکت و حضور زنان در پیاده روی اربعین تحقیقی یافت نشد که از این جهت پژوهش مذکور فتح بابی برای سایر پژوهش‌های آتی با موضوع زنان و پیاده‌روی اربعین محسوب می‌شود.

۳- روش تحقیق

پژوهش حاضر درصدد یافتن دلایل حضور و مشارکت زنان ایرانی در پیاده‌روی اربعین از طریق روش کیفی تحلیل مضمون می‌باشد. بنابراین پژوهش از نوع کاربردی است که از ابزار مصاحبه برای گردآوری داده‌ها استفاده و عمده کار پژوهش کیفی حاضر مصاحبه عمیق با ۲۰ نفر از زنان ایرانی است که تجربه پیاده‌روی اربعین در بین سال‌های ۹۲ تا ۹۷ را داشته‌اند که در این راستا از نمونه‌های در دسترس یعنی زنان مشارکت‌کننده در پیاده‌روی اربعین استفاده شده است (زنانی که طول مسافت بین نجف تا کربلا را پیاده طی کرده‌اند). به‌طور میانگین مدت هر مصاحبه ۶۰ دقیقه و این در حالی است که برخی از مصاحبه‌ها ۲ تا ۳ ساعت به‌طول انجامیده است. در مرحله کدگذاری، مشخصات ۲۰ نفر از زنان مشارکت‌کننده در پیاده‌روی اربعین با کدگذاری، ثبت شد و اطلاعاتی راجع به سن، سمت، میزان تحصیلات و همچنین تعداد و سال‌هایی که در پیاده‌روی اربعین حضور داشتند در جدولی تنظیم شد (جدول شماره ۱-۱).

سعی بر این شده است که از زنان مشارکت‌کننده متعددی اعم از دانشجو، شاغل و خانه‌دار که اکثرشان شخصیت فرهنگی و علمی داشتند مراحل مصاحبه اخذ شود. پس از مصاحبه عمیق با ۲۰ نفر از زنان مشارکت‌کننده در پیاده‌روی اربعین، تکرار جواب یا همان اشباع نظری حاصل شده است. همچنین باید اشاره نمود که پس از پیاده‌سازی متن مصاحبه‌ها، داده‌های مرتبط با استفاده از روش تحلیل مضمون و کدگذاری سه مرحله‌ای که شامل ۵ مضمون فراگیر، ۱۳ مضمون سازمان‌دهنده و ۹۷ مضمون پایه می‌باشد که مورد تجزیه و تحلیل قرار گرفتند. همچنین در خصوص روایی و اعتبار داده‌ها نیز باید تاکید نمود که استفاده از نظرات خبرگان و تعدادی از اساتید مرتبط با موضوع تحقیق تاییدگر نتایج به‌دست‌آمده و تضمین‌کننده اعتبار این تحقیق شد.



جدول ۱- مشخصات مصاحبه شوندگان

ردیف	مشارکت کننده	تحصیلات	سمت	سن	حضور در سال	کد
۱	Z1	کارشناسی	کارشناس فرهنگی	۵۰	۹۴،۹۵،۹۶	A1
۲	Z2	کارشناسی	خانه دار. فعال فرهنگی	۲۲	۹۶	A2
۳	Z3	کارشناسی	خانه دار	۲۱	۹۲	A3
۴	Z4	کارشناس ارشد	فرهنگی	۲۴	۹۵،۹۶	A4
۵	Z5	کارشناسی	خانه دار. فعال فرهنگی	۳۲	۹۳،۹۵،۹۶	A5
۶	Z6	کارشناسی	خانه دار. فعال فرهنگی	۲۵	۹۵،۹۶	A6
۷	Z7	کارشناسی	خانه دار. فعال فرهنگی	۳۷	۹۵،۹۶	A7
۸	Z8	کارشناسی	دانشجو	۳۳	۹۲،۹۳،۹۴،۹۵،۹۶	A8
۹	Z9	کارشناس ارشد	خانه دار. فعال فرهنگی	۲۷	۹۴	A9
۱۰	Z10	کارشناس ارشد	دانشجو	۳۰	۹۳،۹۴،۹۵،۹۶	A10
۱۱	Z11	دکتری	استاد	۵۷	۹۲،۹۳،۹۴،۹۵،۹۶	A11
۱۲	Z12	دیپلم	خانه دار. فعال فرهنگی	۲۷	۹۶	A12
۱۳	Z13	کارشناس ارشد	کارمند	۳۷	۹۴	A13
۱۴	Z14	دکتری	مدیر فرهنگی	۴۵	۹۳،۹۴،۹۵،۹۶	A14
۱۵	Z15	کارشناس ارشد	معلم	۲۵	۹۳،۹۴،۹۵،۹۶	A15
۱۶	Z16	دکتری	استاد	۴۷	۹۶	A16
۱۷	Z17	دکتری	استاد	۳۴	۹۲،۹۳،۹۴،۹۵،۹۶	A17
۱۸	Z18	کارشناس ارشد	دانشجو	۲۵	۹۴،۹۵،۹۶	A18
۱۹	Z19	کارشناسی	خانه دار. فعال فرهنگی	۳۳	۹۵،۹۶	A19
۲۰	Z20	دیپلم	خانه دار	۴۵	۹۴،۹۵،۹۶	A20

۴- یافته‌های تحقیق

در ذیل به تحلیل مصاحبه‌ها از منظر، دلایل حضور و مشارکت زنان پرداخته می‌شود که در مصاحبه‌های مشارکت کنندگان اشاره شده است و در ادامه به مهم‌ترین مضامین فراگیر، مضامین سازمان دهنده و مضامین پایه مستخرج از مصاحبه‌ها به همراه نمونه‌هایی از جملات مشارکت کنندگان اشاره می‌شود.



جدول ۲- رویکرد مهدویت و آخرالزمان

کد مضامین	مضامین پایه (فراوانی)	مضامین سازمان دهنده	مضامین فراگیر
Z1	معرفی امام زمان علیه السلام (۱۵)	احیا و تجلی نام و یاد امام زمان (ع)	مهدویت و آخرالزمان
Z2	آمدگی برای ظهور امام زمان (ع) (۱۸)	گردهمایی جهانی آمدگی برای ظهور	
Z3	زمینه سازی ظهور (۲۰)		
Z4	یاری امام زمان (ع) (۱۸)		
Z5	تجدید بیعت با امام زمان (ع) (۵)	حرکت جمعی برای لقاء امام (ع)	
Z6	دیدار و ملاقات کردن امام زمان (ع) (۳)		
Z7	دعا برای ظهور حضرت مهدی (ع) (۲۰)		

۴-۱- مهدویت و آخرالزمان

یکی از مضامین فراگیر مستخرج از گفتگوی مشارکت کنندگان، "مهدویت و آخرالزمان" می باشد که در سه دسته از مضامین سازمان دهنده: "احیا و تجلی نام و یاد امام زمان (عج)" و "گردهمایی جهانی آمدگی برای ظهور" و "حرکت جمعی برای لقا امام (عج)" نشان داده شد.

۴-۱-۱- احیاء و تجلی نام و یاد امام زمان (عج)

یکی از مضامین سازمان دهنده ای که در مضمون فراگیر "مهدویت و آخرالزمان" بروز کرد مضمون احیاء و تجلی نام و یاد امام زمان (عج) می باشد که برخی از مشارکت کنندگان دلیل حضور خود در پیاده روی اربعین را "معرفی امام زمان (عج)" به مردم جهان می دانند آنان بر این باورند که طبق روایتی از معصومین (ع) امام زمان (عج) زمانی که در کنار خانه کعبه ظهور می کنند خود را با نام جدشان "انا ابن الحسین (ع)" معرفی می کنند. امام حسین (ع) به دنبال وفای به عهد بندگی بودند که به این هدف رسیدند اما دشمنان ایشان به دنبال این بودند که هیچ نامی از اهل بیت (ع) باقی نماند اما به لطف خداوند متعال نه فقط نام این بزرگواران از یاد نرفت بلکه امروز به نام اهل بیت (ع) به ویژه امام حسین (ع) با جریان مهدویت و آماده سازی برای ظهور امام زمان (عج) آشنا می شوند، حماسه اربعین بهترین فرصت برای توسعه جریان مهدویت، و تقویت وحدت جهان اسلام است. در ادامه، برخی از نظرات مشارکت کنندگان، به عنوان مصادیق مضامین استخراج شده می آید.

مشارکت کننده A11: "ما در این مسیر داریم راه و روش امام حسین (ع) را به مردم



نشون میدیم و در روایت از ائمه معصوم (ع) داریم که امام زمان خودشون رو با نام جد بزرگوارشون به مردم دنیا معرفی می‌کنند وقتی صداشون عالم رو فرا می‌گیره و حضرت، حجت روبرهمگان تموم می‌کنند".

۴-۱-۲- گردهمایی جهانی آمادگی برای ظهور

یکی دیگر از مضامین سازمان دهنده که در مضمون فراگیر "مهذویت و آخرالزمان" از دیدگاه مشارکت‌کنندگان بروز کرد "گردهمایی جهانی آمادگی برای ظهور" است که در سه مضمون پایه‌ی: "آمادگی برای ظهور امام زمان (عج)" و "زمینه‌سازی ظهور" و "یاری امام زمان (عج)" نشان‌داده شد. زنان با قرارگرفتن در این مسیر و دیدن ویژگی‌های خاصی که منحصر به این گردهمایی بزرگ است با تطبیق شباهت‌های موجود با علائم دوران ظهور امام زمان (عج)، علت حرکت و حضور در این مسیر را کسب آمادگی و فراهم کردن زمینه‌سازی جهت ظهور امام زمان (عج) و همچنین نیت یاری امام زمان (عج) را در مصاحبه‌های انجام شده بازگو می‌کنند.

مشارکت‌کننده A3: "واقعه اربعین برای این است که گویا امام زمان (عج) دارند یاران خود را دور هم جمع می‌کنند و آینده این واقعه و پیاده‌روی اربعین به سمت ظهور امام زمان (عج) است."

مشارکت‌کننده A6: "مهم‌ترین دلیل حضور من این بود که می‌خواستم یک سهم کوچک، یک ذره، یک قطره‌ای در این اقیانوس بی‌کران باشم و در زمینه‌سازی ظهور امام زمان (عج) کمک کنم."

۴-۱-۳- حرکت جمعی برای لقاء امام (عج)

یکی دیگر از مضامین سازمان‌دهنده که در مضمون فراگیر "مهذویت و آخرالزمان" از دیدگاه مشارکت‌کنندگان برداشت شد "حرکت جمعی برای لقاء امام (عج)" است که در سه مضمون پایه‌ی: "تجدیدبیعت کردن با امام زمان (عج)" و "دیدار و ملاقات کردن امام زمان (عج)" و "دعاکردن برای ظهور حضرت مهدی (عج)" می‌باشد. اگر حرکت امام حسین (ع) و دیگر اهل بیت (ع) را در راستای تحقق حاکمیت الهی و مبارزه با ظلم و استکبار بدانیم حضور و مشارکت زنان که در این مسیر گام برمی‌دارند نیز به جهت تأسی از امام حسین (ع) و دیگر اهل بیت (ع) می‌باشد زنان در این مسیر حضور به هم می‌رسانند تا این حرکت جمعی به سوی امام (ع) را تجدیدبیعت و دیدار امام زمان (عج)، و همچنین دعای جمعی برای تعجیل در ظهور امام زمان (عج) را به نمایش بگذارند. مشارکت‌کننده A19: "به همسرم گفتم: ای کاش امام زمان هم که قطعاً در این مسیر حضور دارند را می‌دیدیم در تمام این مسیر حضور ایشان را حس می‌کردیم



اصلا خود ایشان بودند که این جمعیت را به سمت کربلا حرکت می‌دادند، انگار تو این راه پیاده‌روی دارن یاران خودشون رو تربیت و آماده می‌کنند."

جدول ۳- رویکرد تربیتی و اخلاقی

مضامین فراگیر	مضامین سازمان دهنده	مضامین پایه (فراوانی)	کد
تربیتی و اخلاقی	آثار تربیتی و اخلاقی بر فرد	رشد کردن و تربیت شدن (۱۲)	Z8
		رها کردن تعلقات دنیایی (۱۰)	Z9
		سرعت در کسب صفات (۸)	Z10
		حرکت به سوی امام برای رشد صفات (۳)	Z11
		سبقت گرفتن در کارهای خیر (۱۷)	Z12
آثار تربیتی و اخلاقی بر فرزندان	آثار تربیتی و اخلاقی بر فرزندان	همراه کردن فرزندان (۱۰)	Z13
		آموزش دادن فرهنگ مقاومت و صبر به فرزندان (۱۰)	Z14
		تربیت فرزندان برای ساخت آینده (۱۲)	Z15

۴-۲- تربیتی و اخلاقی

یکی از مضامین فراگیر مستخرج از گفتگو با مشارکت کنندگان "تربیتی و اخلاقی" بود که خود را در دو مضمون سازمان دهنده "آثار تربیتی و اخلاقی بر فرد" و "آثار تربیتی و اخلاقی بر فرزندان" نشان داد.

۴-۲-۱- آثار تربیتی و اخلاقی بر فرد

یکی از مضامین سازمان دهنده که در مضمون فراگیر "تربیتی و اخلاقی" بروز کرد، "آثار تربیتی و اخلاقی بر فرد" می‌باشد. که در پنج مضمون پایه‌ی: "رشد کردن و تربیت شدن" و "رها کردن تعلقات دنیایی" و "سرعت در کسب صفات" و "حرکت به سوی امام برای رشد صفات" و "سبقت گرفتن در کارهای خیر" نشان داده شد. زنان مشارکت کننده در پیاده‌روی اربعین بر این باورند که پیاده‌روی اربعین به خودسازی و شکل گرفتن تربیت صفات در انسان‌ها کمک می‌کند. همچنین آن‌ها بر این باورند که در شرایط سخت رشد کردن و کسب صفات اخلاقی تسهیل می‌شود و از ویژگی‌های منحصر به این مسیر دور شدن از مناسبات اجتماعی مرسوم و دست‌وپاگیری است که با مضمون پایه رهاشدن از تعلقات دنیایی مشخص شده است. با نگاه و عنایت امام (عج) سختی‌های در طول مسیر برایت آسان جلوه می‌کند و نیت حرکت به سمت امام (عج) و برای امام (عج) حرکت کردن در وجود زائر صفات اخلاقی را شکل می‌دهد که



پیش از آن در خود نمی‌دیده و این روند اصلاح صفات با سرعتی فوق تصور در زائران شکل می‌گیرد.

مشارکت کننده A18: "آدم منتظر باید قدمی بردارد و تلاشی کند. و اینکه چند روز پیاده‌روی می‌کنی تا به زیارت برسی داری یاد می‌گیری صبرت را بالا ببری، سختی‌ها را تحمل کنی و خودت را در معرض آزمون قرار بدهی و نفس خود را تربیت کنی." مشارکت کننده A2: "در مسیر یک لباس اضافه تمیز داشته باشی برای کفایت می‌کند، شیک و ست بودن رنگ لباس برای موضوعیتی ندارد یا برای غذا سختگیری نمی‌کنی، همین که در مسیر مقداری غذا خورده باشی که بتوانی ادامه راه را طی کنی برای کفایت می‌کند."

مشارکت کننده A4: "من در یکسری از امور مقاومتم بیشتر شد و تا حدی روی من اثرگذار بود. یعنی اگر خودم می‌خواستم این مقاومت و صبر را در خود به وجود آورم نمی‌توانستم، ولی این سفر با من این کار را کرد."

۴-۲-۲- آثار تربیتی و اخلاقی بر فرزندان

یکی از مضامین سازمان دهنده‌ایی که در مضمون فراگیر "تربیتی و اخلاقی" بروز کرد مضمون "آثار تربیتی و اخلاقی بر فرزندان" می‌باشد. که در سه مضمون پایه‌ی " همراه کردن فرزندان " و " آموزش دادن فرهنگ مقاومت و صبر به فرزندان " و " تربیت فرزندان برای ساخت آینده " نشان داده شد. زنان مشارکت کننده بر این باورند که پیاده‌روی اربعین در رشد و تربیت فرزندان مؤثر است، و به همین دلیل زنان با وجود سختی‌ها سعی می‌کنند فرزندان را همراه خود سازند. و فرزندان شان را در معرض نور امام (عج) در ایام اربعین قرار دهند. تا به برکت حضور و وجود امام (عج) اصلاح صفات و شکل‌گیری خصوصیات مثبت را در فرزندان شکل دهد. همچنین آنها برای نکته تاکید می‌کنند که وقتی فرزندان را همراه می‌کنند آنها نیز با دیدن این مسیر با اهل بیت (ع) آشنا می‌شوند و به نوعی فرزندان را بیمه اهل بیت (ع) می‌کنند.

مشارکت کننده A10: "قرار هست از این پیاده‌روی برکت تربیت فرزندان خود را بگیریم و نسل شیعه را پرورش دهیم و اگر قرار باشد بچه من در این پیاده‌روی حضور پیدا نکند و سختی این مسیر را نکشد چگونه می‌توانیم ادعا داشته باشیم که ما ادامه دهنده راه اهل بیت (ع) هستیم."

مشارکت کننده A12: "می‌خواستم بچه‌ها صبر کردن رو یاد بگیرن و بدونن و بفهمن که همه چیز حاضر و آماده در اختیارشان قرار نمی‌گیره شرایطش هم برام فراهم بود هم مادرم و هم مادر شوهرم به من گفتند که بچه‌ها رو بذارید و برید اما من



می‌خواستیم حتماً بچه‌ها با خودم به این مسافرت بیان ... بچه‌ها واقعاً ساخته شدند و خیلی از نکات اخلاقی رو یاد گرفتند."

جدول ۴- رویکرد تبلیغی

کد	مضامین پایه (فراوانی)	مضامین سازمان دهنده	مضامین فراگیر
Z16	دریافت مستقیم سخنان مبلغین (۱۵)	فردی	تبلیغی
Z17	روایت زائرین اربعین (۱۸)		
Z18	برنامه های تولیدی (۲۰)	رسانه‌ای	
Z19	پخش مستقیم تصاویر (۲۰)		

۴-۳- تبلیغی

یکی از مضامین فراگیر مستخرج از گفتگوی مشارکت کنندگان، مضمون "تبلیغی" می‌باشد که در دو دسته از مضامین سازمان‌دهنده خود را نشان داد. که عبارت‌اند از: "فردی" و "رسانه‌ای" می‌باشد. در مضمون "تبلیغی" زنان شرکت‌کننده در سال‌های قبل با روایت کردن و به زبان آوردن آنچه را که فقط در این سفر می‌توانستند تجربه کنند باعث می‌شدند تا دلیل حضور و مشارکت دیگر زنان در پیاده‌روی اربعین باشند.

۴-۳-۱- فردی

یکی از مضامین سازمان‌دهنده که در مضمون فراگیر "تبلیغی" بروز کرد، مضمون "فردی" می‌باشد. که در دو مضمون پایه‌ی: "دریافت مستقیم سخنان مبلغین" و "روایت زائرین اربعین" نشان داده شد. زنان مشارکت‌کننده بر این باورند که شرکت در مجالس سخنرانی و منبرهایی که پیرامون معرفی پیاده‌روی اربعین شکل می‌گیرد دلیل شرکت در پیاده‌روی را در آنان را محکم می‌کند. همچنین زنان شرکت‌کننده بعد از سفر، برای خانواده و دوستان از رویدادهای معنوی و کسب حالات و ویژگی‌های مثبتی روایت می‌کردند که دلیل حضور دیگر زنان در سال‌های آینده می‌شد. از دیگر دلایل می‌توان به نقش روایت‌گری و تبلیغی زنان که با تأسی از حضرت زینب (س) که مبلغ حادثه کربلا بودند و همچنین عهدی که با امام حسین (ع) بستند اشاره کرد که در سال آینده افراد بیشتری را با خود همراه کنند. و در مضمون "روایت زائرین اربعین" زنان شرکت‌کننده بیان می‌کردند: شنیدن روایت و تعاریف زائران سال‌های قبل، دلیل حضور ما را بیشتر می‌کرد و ما بدنبال این بودیم از نزدیک آنچه می‌شنیدیم را ببینیم. مشارکت‌کننده A11: "همون سال اول که در مسیر بودیم به امام حسین (ع) قول دادم آقا جان سال بعد حتماً به خواهرها و دوستانم هم میگم که بیان و این راه رو تبلیغ



می‌کنم و از خوبی‌های مسیرتون خواهم گفت. همون هم شد ما سال بعدش تو مسجد محل کاروانی راه اندازی کردیم."

مشارکت‌کننده A2: "قبل از اینکه به این مسیر بروم در هیئت‌ها و سخنرانی‌ها می‌شنیدم که پیاده‌روی اربعین یک تفکری برای افراد ایجاد می‌کند که باعث تحولات روحی مثبتی در آدم می‌شود."

۴-۳-۲- رسانه‌ای

یکی از مضامین سازمان‌دهنده که در مضمون فراگیر "تبلیغی" بروز کرد، مضمون "رسانه‌ای" می‌باشد که در دو مضمون پایه‌ی: "برنامه‌های تولیدی" و "پخش مستقیم از تصاویر" نشان داده شد. زنان مشارکت‌کننده بر این باورند که نمایش تصاویر و مستندها و همچنین ارتباط مستقیم که از پیاده‌روی اربعین در مسیر نجف و کربلا از تلویزیون دریافت می‌کنند باعث می‌شود خود را به جای زائرین در مسیر ببینند و اشتیاق رساندن خود در این ایام به دیگر زائران در آنها بیشتر شود.

مشارکت‌کننده A13: "وقتی افرادی را که زودتر در مسیر پیاده‌روی رفته بودند از تلویزیون می‌دیدم احساس می‌کردم که من دارم از این جمعیت عقب می‌مانم. که به هیچ چیزی دل بستگی ندارند، برایم جذاب بود."

مشارکت‌کننده A18: "هر سال که تصاویر آن سیل جمعیت را از تلویزیون می‌دیدم احساس می‌کردم که من دارم از این جمعیت عقب می‌مانم."

جدول ۵- رویکرد فرهنگی

کد	مضامین پایه (فراوانی)	مضامین سازمان‌دهنده	مضامین فراگیر
Z20	مهمان‌نوازی میزبان (۲۰)	شناخت فرهنگ مردم عراق	فرهنگی
Z21	محترم بودن زائر از هر ملیت و آئینی (۲۰)		
Z22	تجربه کردن سفر خاص و متفاوت (۴)	خاص بودن فضای پیاده روی اربعین	
Z23	انرژی خاص و معنویت در مسیر (۱۸)		
Z24	به چالش کشیدن خود در طول سفر (۴)		

۴-۴- فرهنگی

یکی از مضامین فراگیر مستخرج از گفتگوی مشارکت‌کنندگان، مضمون فراگیر "فرهنگی" می‌باشد که در دو دسته از مضامین سازمان‌دهنده خود را نشان داد. که عبارت‌اند از: "شناخت فرهنگ مردم عراق" و "خاص بودن فضای پیاده‌روی اربعین" می‌باشد.



۴-۴-۱- شناخت فرهنگ عراق

یکی از مضامین سازمان دهنده که در مضمون فراگیر "فرهنگی" بروز کرد، "شناخت فرهنگ عراق" در ایام زیارتی اربعین می-باشد. که در دو مضمون پایه‌ی: "مهمان‌نوازی میزبان" و "محترم‌بودن زائر از هر ملیت و آئینی" نشان‌داده شد. زنان مشارکت-کننده در پیاده‌روی اربعین بر این باورند که مهمان‌نوازبودن خانواده‌های عراقی و همچنین سخاوتمندی که فقط در ایام زیارت اربعین، در بین مردم عراق که خود را خادم‌الحسین (ع) می‌دانند، تجربه کردند و همچنین محترم‌بودن زائر از هر ملیت و آئینی به طوری که هیچ تفاوت و فرقی بین زائر ایرانی و سایر ملیت‌ها در رساندن خدمت احساس نمی‌شود و زائر در این مسیر شأنی پیدا می‌کند که رفتار حاکی از تواضع و فروتنی خادمین عراقی در ایام زیارتی اربعین حسینی است.

مشارکت‌کننده A17: "زائر بودن در این مسیر شأنی به تو می‌دهد که همه به تو احترام می‌گذارند... خسته بودم جایی ایستادم تا کمی استراحت کنم، مرد عربی از روی صندلی بلند شد که من بنشینم، اینکه مردم عراق درآمد سالانه خود را برای زائرین اربعین می‌گذارند، تمام وسایل خانه‌شان را در اختیار زائر قرار می‌دهند".

مشارکت‌کننده A2: "اینکه مردم عراق درآمد سالانه خود را برای زائرین اربعین می‌گذارند، مهمان‌نوازی می‌کنند و تمام وسایل خانه‌شان بدون هیچ ناراحتی در اختیار زائر قرار می‌دهند".

۴-۴-۲- خاص بودن فضای پیاده‌روی اربعین

یکی از مضامین سازمان دهنده که در مضمون فراگیر "فرهنگی" بروز کرد، "خاص بودن فضای پیاده‌روی اربعین" می‌باشد که در سه مضمون پایه‌ی: "تجربه کردن سفر خاص و متفاوت" و "انرژی خاص و معنویت در مسیر" و "به چالش کشیدن خود در طول سفر" نشان‌داده شد. زنان مشارکت‌کننده در پیاده‌روی اربعین بر این باورند که با وجود اینکه بارها در مناسبت‌های مختلف برای زیارت امام حسین (ع) به کربلا سفر کرده‌اند اما فضای پیاده‌روی اربعین به گونه‌ای ویژه و خاص است که در دیگر سفرها این فضا را تجربه نکرده‌اند. همچنین طی کردن مسیری که افراد خود را در معرض آزمون و امتحان قرار می‌دهند، گویی می‌خواهند بدانند آیا می‌توانند از سختی‌های مسیر سربلند به نزد امام برسند؟ و در واقع شوق رسیدن به محضر امام را تجربه کنند. در مضمون پایه‌ی به چالش کشیدن خود، مشارکت‌کنندگان با حضور در این مسیر می‌خواهند خود را در میدان سختی‌های موجود در مسیر قرار دهند.

مشارکت‌کننده A12: "دوست داشتم یک آزمونی برای خودم باشم مثلاً وقتی



در آن فضا خسته و گرسنه می‌شوی اگر بچه نداشته باشی به راحتی غذا می‌خوری و استراحت می‌کنی، وقتی با بچه هستی باید صبر کنی. بچه می‌تواند آدم را در این زمینه به چالش بکشد. گویا آدم با چیزهای خوبی همراه می‌شود و سختی‌ها به چشم نمی‌آیند، چون آن هدف جلوی اوست."

مشارکت کننده A10: "فضای معنوی که تو، خدا و یک جاده خاکی است می‌خواهی بروی ببینی چه کسانی این مسیر را طی کردند و اینکه وقتی به این جاده می‌روی بعد از آن می‌خواهی به چه چیزی برسی."

مشارکت کننده A15: "حضرت زینب(س) فرمودند که جز زیبایی چیزی ندیدم. ما هم نمی‌توانیم بگوییم که در این مسیر اصلاً سختی نیست ولی واقعاً سختی آن خیلی زیباست. گویا آدم با چیزهای خوبی همراه می‌شود و سختی‌ها به چشم نمی‌آیند، چون آن هدف جلوی اوست."

جدول ۶- رویکرد دینی و مذهبی

کد	مضامین پایه (فراوانی)	مضامین سازمان دهنده	مضامین فراگیر
Z25	احادیث و توصیه های دینی (۱۸)	شعائر دینی	
Z26	نمایش عظمت و قدرت شیعیان (۲۰)		
Z27	زنده نگه داشتن یاد و خاطره شهادت (۱۴)		
Z28	رضایت خداوند (۱۸)	کسب رضایت الهی و معصومین (ع)	
Z29	رضایت اهل بیت (ع) (۱۵)		
Z30	احساس کردن دست غیبی خدا (۱۷)	امدادهای غیبی و استجاب دعا	دینی و مذهبی
Z31	باور به یاری رساندن خدا و امام حسین(ع) (۲۰)		
Z32	تحول قلوب و کشیده شدن قلب‌ها (۱۳)		
Z33	حاجت خواهی شخصی (۱۵)		
Z34	باور به مستجاب شدن دعا در این مسیر (۲۰)		
Z35	همراهی و همدلی با حضرت زینب (س) (۲۰)	همراهی با کاروان امام حسین (ع)	
Z36	هم نواشدن با کاروان اسرای کربلا (۱۸)		

۴-۵- دینی و مذهبی

یکی از مضامین فراگیر مستخرج از گفتگوی مشارکت کنندگان ، " دینی و مذهبی " می‌باشد که در چهار دسته از مضامین سازمان دهنده خود را نشان داد. که عبارت‌اند از: " شعائر دینی " و " کسب رضایت الهی و معصومین (ع) " و " امدادهای غیبی و



استجاب دعا " و " همراهی با کاروان امام حسین (ع) " می‌باشد.

۴-۵-۱- شعائر دینی

یکی از مضامین سازمان دهنده که در مضمون فراگیر "دینی و مذهبی" بروز کرد، "شعائر دینی" می‌باشد که در مضمون پایه‌ی: "احادیث و توصیه‌های دینی" و "نمایش عظمت و قدرت شیعیان" و "زنده‌نگه‌داشتن یاد و خاطره شهادت" نشان داده شد. از دیگر دلایلی که حضور و مشارکت زنان ایرانی در پیاده‌روی اربعین را پررنگ می‌کند استناد به آیات قرآن و احادیث اهل بیت (ع) می‌باشد که از دلایل محکم و قابل‌اعتنایی به شمار می‌رود. همچنین زنان در مصاحبه‌های خود به این نکته اشاره کردند که باحضور و مشارکت در این مسیر با تاسی به شهدای کربلا هیچ‌گاه امام زمان خود را تنها نمی‌گذارند حتی اگر در این مسیر خطری آنها را تهدید کند و در راه امام جان خود را فدا کنند و شهید شوند. مشارکت‌کننده A3: "در قرآن است که شعائر الهی را حفظ کنید و این وظیفه همه است."

مشارکت‌کننده A17: "در ایران به ما گفتند خطر هست می‌گفتیم آخرش این است که در راه امام حسین (ع) شهید شویم."
مشارکت‌کننده A3: "احساس می‌کردم که یکی از شعائر الهی است. تعظیم شعائر، آیه قرآن است که مضمون آن این است که شعائر الهی را تعظیم و حفظ کنید و این وظیفه همه است."

مشارکت‌کننده A3: "گفتم اگر من به عنوان یک زنی برای تعظیم شعائر الهی آمدم که امام خمینی فرمودند وقتی زن‌ها در راهپیمایی‌ها آمدند انقلاب اتفاق افتاد، پس وقتی خانم‌ها در این پیاده‌روی شرکت می‌کنند عظمت بیشتری به این قضیه می‌بخشند."

۴-۵-۲- کسب رضایت الهی و معصومین (ع)

یکی از مضامین سازمان دهنده که در مضمون فراگیر "دینی و مذهبی" بروز کرد، "کسب رضایت الهی و معصومین (ع)" می‌باشد که در دو مضمون پایه‌ی: "رضایت خداوند" و "رضایت اهل بیت (ع)" نشان داده شد. زنان مشارکت‌کننده در پیاده‌روی اربعین نیت خود را کسب رضایت خداوند و اهل بیت (ع) قرار دادند و بر این باورند که با شرکت کردن در پیاده‌روی اربعین می‌توانند رضایت خداوند و معصومین (ع) را جلب کنند و در این مسیر با خداوند نجوا می‌کنند و توسل و خواهش‌های قلبی خود را با اهل بیت (ع) در میان می‌گذارند.

مشارکت‌کننده A4: "در زندگی شخصی‌ام برای اینکه بتوانم کاری برای امام



زمان (عج) انجام دهم و احساس می‌کنم که اگر در مسیر پیاده‌روی قرار بگیرم رضایت حضرت زهرا(س) در آن هست. وقتی با این سختی‌ها با پای پیاده به کربلا می‌ریم فقط می‌خایم خدا ازمون راضی باشه و امام زمان (عج) را خوشحال کنیم."

مشارکت کننده A20: "وقتی با این سختی‌ها با پای پیاده به کربلا می‌ریم فقط می‌خایم خدا ازمون راضی باشه و امام زمان (ع) را خوشحال کنیم"

مشارکت کننده A17: "می‌خواهم به امام زمان خود نشان دهم که من سختی‌های مسیر ولایت و تبعیت از ولایت را می‌پذیرم. من در زیارت اربعین دارم به امام (ع) توجه می‌کنم، کنش تک تک ما یک کارکرد کلان پیدا می‌کند که کارکرد آن قدرت نمایی شیعه است."

۴-۵-۳- امداد های غیبی و استجاب دعا

یکی از مضامین سازمان دهنده که در مضمون فراگیر "دینی و مذهبی" بروز کرد، " امداد های غیبی و استجاب دعا " می‌باشد. که در پنج مضمون پایه‌ی: " احساس کردن دست غیبی خدا " و " باور به یاری رساندن خدا و امام حسین (ع) " و " تحول قلوب و کشیده شدن قلب‌ها " و " حاجت خواهی شخصی " و " باور به مستجاب شدن دعا در این مسیر " نشان داده شد. در گفتگوهای انجام شده از زنان مشارکت کننده به شکل‌گیری مسیر پیاده روی اربعین از جانب خداوند اشاره شد و همچنین آنها بر این باورند که دستی غیبی حاکم بر این مسیر است و گویی قبل از سفر، قلب‌های آنها به این مسیر کشیده می‌شود همچنین آنها از عنایت و نگاه خدا و امام حسین (ع) به ویژه در طول مسیر پیاده روی سخن می‌گویند. عده‌ای از زنان مشارکت کننده در کنار سایر علل، برای گرفتن حاجت‌های خود نیت کرده و اقدام به پیاده روی می‌کنند. همچنین آنها از استجاب و برآورده شدن دعا هایشان چه در طول مسیر و چه بعد از بازگشت از پیاده روی سخن می‌گویند.

مشارکت کننده A9: " خود ما نمی‌دانیم که چطور پیاده روی اربعین به این میزان پررنگ شد و هر سال به جمعیت آن اضافه می‌شود واقعاً آدم دست خدا را می‌بیند."

مشارکت کننده A16: " در حالیکه ما مضطرب شده بودیم یک ماشینی پیدا شد و ما را به موقع به فرودگاه رساند. همه این‌ها امدادهای اهل بیت(ع) بود که دست ما را گرفتند و کمک کردند که در این سفر سختی نکشیم."

مشارکت کننده A6: " من دقیقاً این رو حس می‌کنم یه چیزی مارو به طرف امام حسین(ع) میکشونه که اصلاً سختی بعدش دیده نمیشه این حس از تهران با ما هست. هنوز شروع نشده هنوز تو خونه هستی شروع میشه انگار باید بری به اونجا برسی."



مشارکت کننده A18: " در بین الحرمین تلفن آنتن نمی داد که همدیگر را پیدا کنیم ولی با کمال ناپاوری و با توسل تا قبل از ظهر همدیگر را پیدا کردیم."

۴-۵-۴- همدلی و همراهی با کاروان امام حسین (ع)

یکی از مضامین سازمان دهنده که در مضمون فراگیر "دینی و مذهبی" بروز کرد، "همدلی و همراهی با کاروان امام حسین(ع)" می باشد که در دو مضمون پایه ی: "همراهی و همدلی کردن با حضرت زینب(س)" و "هم نواشدن با کاروان اسرای کربلا". زنان وقتی در مسیر پیاده روی حرکت می کنند همواره به یاد مصیبت ها و سختی هایی که کاروان امام(ع) در مسیر اسارت داشتند می افتند و به همین منظور فرزندان را همراه خود می کنند تا با هدف و راه امام حسین(ع) آشنا شوند.

مشارکت کننده A10: " تو هم دوست داری بچه ات را در این مسیر ببری سختی ها را بکشد، مگر بچه من با بچه آن ها چه فرقی دارد، چرا آن ها با آن عظمت این همه سختی بکشند و من نکشم، تازه شرایط آن ها با من اصلاً قابل مقایسه نیست و..."

مشارکت کننده A10: " زن ها بودند که بعد از حادثه عاشورا این مسیر را با اسرا در اربعین طی کردند و ما باید در ادامه راه آن ها این راه را برویم که بگوییم ما ادامه دهنده راه آن ها هستیم و ما می آییم برای اینکه نشان دهیم ما هنوز با همان تربیت دینی و شیعی هستیم"

۴-۶- مضامین فراگیر دلایل حضور و مشارکت زنان در پیاده روی اربعین

دلایل حضور و مشارکت زنان در پیاده روی اربعین در مصاحبه های انجام شده از زنان مشارکت کننده به مضامین فراگیر "مهدویت و آخرالزمان" و "تربیتی و اخلاقی" و "تبلیغی" و "فرهنگی" و "دینی و مذهبی" و "دسته بندی و تعیین شد.

جدول ۷- دلایل حضور و مشارکت زنان

مضامین فراگیر	مضامین سازمان دهنده	ردیف
مهدویت و آخرالزمان	احیا و تجلی نام و یاد امام زمان (عج)	۱
	گردهمایی جهانی آمادگی برای ظهور	۲
	حرکت جمعی برای لقاء امام (ع)	۳
تربیتی و اخلاقی	آثار تربیتی و اخلاقی بر فرد	۴
	آثار تربیتی و اخلاقی بر فرزندان	۵
تبلیغی	فردی	۶
	رسانه ای	۷



مضامین فراگیر	مضامین سازمان دهنده	ردیف
فرهنگی	شناخت فرهنگ مردم عراق	۸
	خاص بودن فضای پیاده روی اربعین	۹
دینی و مذهبی	روایات و توصیه های دینی	۱۰
	کسب رضایت الهی و معصومین (ع)	۱۲
	امدادهای غیبی و استجاب دعا	۱۴
	همراهی با کاروان امام حسین (ع)	۱۶

۵- بحث، نتیجه‌گیری و پیشنهادها

۵-۱- بحث

براساس نتایج تحقیق زنان ایرانی با دلایل گوناگونی در پیاده‌روی اربعین شرکت می‌کنند. آنچه در این جا به نظر حائز اهمیت می‌رسد واکاوی و تعمق در دلایلی است که از سوی زنان مطرح می‌شود. به عبارت دیگر آن‌ها، همان‌طور که همواره جهان را از منظر خود توجیه و تفسیر می‌کنند، این پیاده‌روی را نیز با نگاهی زنانه تفسیر می‌کنند که همان‌طور که بد (۱۳۹۷ و ۱۳۹۶) مطرح می‌کند در این پژوهش نیز زنان ایرانی با توجه به نقش خود در خانواده و با در نظر گرفتن جامعه معاصر ایران و سایر افکار و اعتقادات خود دلایلی را مطرح می‌کنند که حائز اهمیت می‌باشد. زمانی که آن‌ها به دنبال خودسازی و تربیت خویشتن در این مسیر هستند، این رویکردشان در ارتباط با نقش مادری و رسالتی که برای فرزندان عهده‌دار هستند، قرار می‌گیرد. زمانی که دلیل مشارکت‌شان را همدلی با حضرت زینب(س) و اسراء کربلا می‌دانند، در اصل این رویکرد با خصلت مراقبت کردن و تیمار کردن و همچنین صبر و استقامت آنان در برابر سختی‌ها و موانع، مرتبط است. همچنین مشابه پژوهش رضوی زاده (۱۳۹۶)، عربی (۱۳۹۸)، غفاری و آقایی (۱۳۹۷) پیاده‌روی اربعین به مثابه یک جنبش اجتماعی تلقی می‌شود که در آن زنان نقش‌ها و کارکردهای متفاوتی را می‌توانند ایفا نمایند و صرفاً نقش و رسالت زنان در تربیت فرزندان‌شان خلاصه نمی‌شود آنان به دعوت کردن و همراه ساختن افراد خانواده و سایر زنان و ترغیب به حضور و مشارکت در این مسیری پردازند و در این زمینه بسیار موفق عمل کرده‌اند.

اما بر خلاف پژوهش عیوضی و کریمی (۱۳۹۰) در این مقاله در بیشتر مصاحبه‌ها زنان به مسأله امنیت راه اشاره کردند که این موضوع نشان دهنده اهمیت این موضوع برای



زنان است. آن‌ها در خلال گفتگوها اعلام کردند حتی تهدید داعش و دشمن نیز مانع از حضور آنان در این مسیر نخواهد شد و تا پای جان و شهادت در راه خدا به این طریق ادامه خواهند داد و با امتداد این حرکت، نام و یاد امام حسین (ع) و هفتاد و دو تن از شهدای کربلا را در یادها زنده خواهند کرد. همچنین آنان با فرزندان خود در این مسیر، حضور پیدا می‌کنند تا فرزندان خود را در معرض تربیت‌های اهل کاروان امام حسین (ع) قرار دهند و آنها را در این همراهی با کاروان امام حسین (ع) برای ساختن آینده و زمینه‌سازی ظهور حضرت حجت ارواحنا فدا آماده سازند.

همچنین بر خلاف پژوهش‌های حسام مظاهری (۱۳۹۷)، کاشی (۱۳۹۳) و رضوی زاده (۱۳۹۶) بر اساس یافته‌های این پژوهش پیاده‌روی اربعین جنبش و حرکتی عظیم در راستای نگاه مهدوی و تمدنی مطرح می‌گردد و صرفاً یک منسک یا آیین عادی و ساده تلقی می‌شود. بر خلاف پژوهش‌های مذکور که نگاه منسکی و شعائری به پیاده‌روی اربعین دارند در این مقاله بسیاری از مشارکت‌کنندگان حضور خود در این پیاده‌روی را به مثابه خدمت به امام زمان (عج) و زمینه‌سازی ظهور ایشان مطرح می‌نمایند به بیان دیگر از دید آنان، حماسه اربعین بهترین فرصت برای توسعه جریان مهدویت، و تقویت وحدت جهان اسلام است. اگر حرکت امام حسین (ع) و دیگر اهل بیت (ع) را در راستای تحقق حاکمیت الهی و مبارزه با ظلم و استکبار تعبیر شود حضور و مشارکت زنان که در این مسیر گام برمی‌دارند نیز به جهت تأسی از آن بزرگوران می‌باشد. زنان در این مسیر حضور به هم می‌رسانند تا این حرکت جمعی به سوی امام (ع) را تجدید بیعت و دیدار امام زمان (عج) و نیز جمعی برای تعجیل در ظهور ایشان لحاظ نمایند پس پیاده‌روی اربعین را باید بر این اساس زمینه‌ای برای ایجاد نظام و الگوسازی اسلامی در راستای نیل به تمدن نوین دینی مبتنی بر اندیشه‌های مهدوی تبیین نمود.

۵-۲- نتیجه‌گیری

نتایج تحلیل مضمون حاصل از مصاحبه‌های عمیق حاکی از این است که مهم‌ترین حیطه‌های شناسایی شده در باب دلایل مشارکت زنان در پیاده‌روی اربعین شامل پنج مضمون فراگیر "مهدویت و آخرالزمان"، "تربیتی و اخلاقی"، "تبلیغی"، "فرهنگی" و "مذهبی و دینی" می‌باشد. برخی از زنان دلیل حضور خود در پیاده‌روی اربعین را "معرفی امام زمان (عج)" به مردم جهان می‌دانند آنان با قرار گرفتن در این مسیر و دیدن ویژگی‌های خاصی که منحصر به این گروه‌هایی بزرگ است با تطبیق شباهت‌های موجود با علائم دوران ظهور امام زمان (عج)، علت حرکت و حضور در این مسیر را کسب آمادگی و فراهم کردن زمینه‌سازی جهت ظهور امام زمان (عج) و همچنین نیت



یاری امام زمان (عج) می‌دانند. همچنین عده‌ای از زنان مشارکت‌کننده بر این باورند که پیاده‌روی اربعین در رشد و تربیت فرزندان موثر است، و به همین دلیل زنان با وجود سختی‌هایی که در طول سفر می‌باشد سعی می‌کنند فرزندان را همراه خود بیاورند. زنان مشارکت‌کننده در پیاده‌روی اربعین بر این باورند که پیاده‌روی اربعین به خودسازی و شکل گرفتن تربیت صفات در انسان‌ها کمک می‌کند. دسته دیگری از زنان شرکت‌کننده در پیاده‌روی اربعین بر این باورند که شرکت در مجالس سخنرانی و منبرهایی که پیرامون معرفی پیاده‌روی اربعین شکل می‌گیرد دلیل شرکت در پیاده‌روی را در آنان بیشتر می‌کند. همچنین تعریف کردن رویدادهای معنوی و خاطرات سفر زنان شرکت‌کننده بعد از سفر، برای خانواده و دوستان و تشویق و ترغیب آنان باعث می‌شد که سال آینده افراد بیشتری را با خود همراه کنند. همچنین محترم بودن زائر از هر ملیت و آئینی از دید مردم عراق نیز از جمله دلایل حضور زنان در پیاده‌روی اربعین است به طوری که هیچ تفاوت و فرقی بین زائر ایرانی و سایر ملیت‌ها در رساندن خدمت احساس نمی‌شود و زائر در این مسیر شأنی پیدا می‌کند که رفتار حاکی از تواضع و فروتنی خادمین عراقی در ایام زیارتی اربعین حسینی است. به عبارت دیگر میهمان نوازی عراقی‌ها و غلبه فرهنگ زائر سالاری بر تعاملات میان عراقی‌ها و زائران رضایت خاطر را تشدید کرده است (بد، ۱۳۹۷). زنان مشارکت‌کننده در پیاده‌روی اربعین بر این باورند که با وجود اینکه بارها در مناسبت‌های مختلف برای زیارت امام حسین (ع) به کربلا سفر کرده‌اند اما فضای پیاده‌روی اربعین به گونه‌ای ویژه و خاص است که در دیگر سفرها این فضا را تجربه نکرده‌اند. همچنین باید اشاره نمود که پیاده‌روی اربعین به مثابه مناسک و شعائر دینی در جامعه اسلامی حائز اهمیت است. به بیان دیگر شناخت عناصر و کارکردهای دین و آموزه‌های دینی و تحولات مربوط به آنها از آن روی اهمیت مضاعفی می‌یابد که ارزش‌های دینی از عناصر اساسی یک نظام اجتماعی‌اند که از طریق کنترل و هدایت آن‌ها می‌توان موجب تعالی یا زوال یک جامعه شد (شراهی و دیگران، ۱۳۹۷). در همین راستا بسیاری از مشارکت‌کنندگان ناظر به انجام یک فریضه و منسک دینی در پیاده‌روی اربعین شرکت می‌کنند و بر این باورند که در این مسیر حاجت‌ها و خواسته‌های آنان محقق خواهد شد. زنان مشارکت‌کننده در پیاده‌روی اربعین نیت خود را کسب رضایت خداوند و اهل بیت (ع) قرار می‌دهند و بر این باورند که با شرکت کردن در پیاده‌روی اربعین می‌توانند رضایت خداوند و معصومین (ع) را محقق سازند.



۵-۳- پیشنهادها

با توجه به استقبال گسترده شیعیان از پیاده‌روی اربعین، همچنین آثار تربیتی و تجربه معنوی ویژه‌ای که جز در این مسیر پیاده‌روی اربعین کسب نمی‌شود ضروری می‌نماید که مسئولین و دست‌اندرکاران این حوزه تسهیلات لازم برای حضور زنان در این سفر معنوی را فراهم سازند. همچنین به دلیل ضعیف‌تر بودن زنان به لحاظ قدرت بدنی و حساس بودن روحیه‌شان فراهم کردن امکانات و تعیین سیاست‌گذاری‌های مناسب موجب حفظ سلامت جسمی و روانی زنان مشارکت‌کننده و کاهش آسیب‌های احتمالی خواهد شد. همچنین بنا بر مصاحبه‌های انجام‌شده با زنان مشارکت‌کننده که در حوزه‌های فرهنگی و اجتماعی فعال بودند پیشنهاد می‌شود برای تأمین امنیت زنان در این مسیر سیاستی اخذ شود که زنان به تنهایی به این سفر نروند و صدور ویزا در صورت همراه شدن با یکی از محارم صادر شود. همچنین از لحاظ سلامتی و بهداشت پیشنهاد می‌شود یک ماه قبل از سفر پیاده‌روی اربعین صحت و سلامتی بانوان سنجیده شود و با صدور کارت بهداشت در این مسیر حضور یابند چرا که حفظ سلامتی زنان در بهره‌گیری از آثار معنوی سفر بسیار ضروری می‌نماید. به بیان دیگر زنان برای شرکت در پیاده‌روی اربعین و بهرمندی از معنویت و آثار تربیتی موجود در این سفر می‌بایست قبل از سفر نکاتی را از جهت ایمنی و آمادگی لازم جهت حضور در پیاده‌روی اربعین کسب کنند تا سفری با آسیب‌های احتمالی کمتری داشته باشند. همچنین پیرامون پژوهش مذکور پیشنهاد می‌شود تا دلایل حضور و مشارکت زنان در گروه و دسته‌های مختلف مانند دختران دانشجوی، دانش آموز، بانوان متاهل بررسی شود. همچنین می‌توان تفاوت دیدگاه‌های زنان در ایران و سایر ملل و حتی تفاوت‌های فرهنگی دیدگاه زنان در کشور از لحاظ قومیت، اقلیت، گویش را در پیاده‌روی اربعین و نگاه انگیزشی آنان جهت شرکت در پیاده‌روی اربعین را بررسی نمود.



۶- منابع

۶-۱- منابع فارسی

الف) مقاله‌ها

۱. بُد، مهدیه (۱۳۹۷) فهم تجربه زیسته زائران در پیاده‌روی اربعین سال ۱۳۹۵ (بسترها و زمینه‌های شکل‌گیری اَبَر رویداد اربعین)، باغ نظر، ۱۲ (۶۸)، ۳۹-۴۸
۲. رضوی زاده، ندا (۱۳۹۶) ادراک و تجربه زیسته زائران پیاده‌روی ایرانی در عراق (مورد مطالعه: پیاده‌روی اربعین آذر ۱۳۹۳-عراق)، مطالعات و تحقیقات اجتماعی در ایران، ۲۴ (۴)، ۵۹۵-۶۳۱
۳. شراهی، اسماعیل و ذوالفقارزاده، محمدمهدی. واکاوی ادراک زائران از رفتار خادمان در اربعین: روایتی مردم‌شناختی از پدیده عظیم پیاده‌روی اربعین. دین و ارتباطات، ۵۵ (۱)، ۱۴۸-۱۱۵
۴. شریفیان ثانی، مریم (۱۳۸۰). مشارکت شهروندی، حکمرانی شهری و مدیریت شهری، نشریه مدیریت شهری، ۲ (۸)، ۴۲-۵۵
۵. شفیعا، سعید و درودیان، محمد جواد. (۱۳۹۶). مفهوم‌سازی درک معنویت در رویداد پیاده‌روی اربعین حسینی: براساس تجربه‌ی میدانی. مجموعه مقالات همایش بین‌المللی گردشگری، جغرافیا و محیط زیست پاک
۶. عربی، حسینعلی (۱۳۹۸). پیاده‌روی اربعین حسینی؛ جایگاه و کارکردها. معرفت، ۲۸ (۲۶۲). ۴۵-۵۴
۷. عیوضی، محمد و همکاران (۱۳۹۰). مشارکت اجتماعی زنان؛ رویکردی اسلامی، دانش سیاسی، دوره ۷ (۳)، ۱۶۶-۱۳۳
۸. غفاری هاشجین، زاهد و آقایی، محمد (۱۳۹۷) پیاده‌روی اربعین حسینی به مثابه جنبش اجتماعی، دانش سیاسی، ۲۷ (۱)، ۲۱-۱
۹. غفاری، غلامرضا (۱۳۸۳). تبیین مشارکت اجتماعی فرهنگی دانشجویان دانشگاه تهران. جامعه‌شناسی ایران. ۱ (۶): ۹۸-۶۷.
۱۰. قادرزاده، امید و یوسفوند، حجت‌ا... (۱۳۹۱). سنجش عوامل جامعه‌شناختی موثر در مشارکت مدنی زنان، زن در توسعه و سیاست، ۱۰ (۴)، صص: ۱۲۶-۱۰۱.
۱۱. کاشی، شیمیا (۱۳۹۳) زیارت اربعین: اقتدار یکدست شیعه یا تکثر دین عامه، سایت جامعه‌شناسی تشیع
۱۲. گلابی، فاطمه و اخشی، نازیلا (۱۳۹۴). مشارکت اجتماعی و نشاط اجتماعی. جامعه‌شناسی کاربردی. ۲۶ (۳)، ۱۳۹-۱۶۰
۱۳. محسنی تبریزی، علیرضا (۱۳۷۵). بیگانگی، مانعی برای مشارکت و توسعه ملی، نامه پژوهش، ۱ (۱)، ۸۹-۱۰۹.



ب) کتابها

۱۴. اصفهانیان، سعید و همکاران (۱۳۹۵). *والله متم نوره*. ۳ جلد. قم: جمکران
۱۵. بیرو، آلن. (۱۳۷۵). *فرهنگ علوم اجتماعی*، ترجمه باقر ساروخانی، تهران: کیهان.
۱۶. حسام مظاهری، محسن (۱۳۹۷) *پیاده روی اربعین: تاملات جامعه شناختی (مجموعه مقالات)*، تهران: نشر آرما
۱۷. خمینی، امام روح الله. (۱۳۶۸). *صحیفه نور*. تهران: دفتر نشر آثار امام خمینی (ره).
۱۸. دورکیم، امیل. (۱۳۸۳) *صور بنیانی حیات دینی*. ترجمه باقر پرهام. تهران: نشر مرکز
۱۹. رحمانی، جبار. (۱۳۹۲) *مطالعات جامعه شناختی و انسان شناختی مناسک عزاداری محرم*، تهران: خیمه
۲۰. روشه، گی (۱۳۷۷). *جامعه شناسی تالکوت پارسونز*. برگردان عبدالحسین نیک گهر. تهران: مؤسسه‌ی فرهنگی انتشاراتی تیبان.
۲۱. کوهن، آنتونی پل. (۱۳۹۰). *سرشت نمادین اجتماع*. ترجمه عبدالله گیویان. تهران: انتشارات دانشکده صدا و سیما.
۲۲. گیویان، عبدالله. (۱۳۹۰). *مردم شناسی اجتماعات دینی*. تهران: دانشگاه امام صادق (ع)
۲۳. پایان نامه
۲۴. بُد، مهدیه. (۱۳۹۶). *استخراج الگوی گردشگری ابر رویداد مذهبی اربعین*. دانشگاه علم و فرهنگ.
۲۵. امین، محسن. (۱۳۹۵). *پیاده‌روی اربعین به مثابه ارتباطات آئینی شیعی*. دانشگاه امام صادق (ع).

۶-۲- منابع لاتین**Articles**

26. Helly, Denis. (1997). **Voluntary and Social Participation by People of Immigrant**. 2nd National Metropolis Conference, 23-25 November, Montreal, Quebec, Canada.

